

Список використаних джерел:

1. Майданик Р. А. Репродуктивні права. Сурогатне материнство / Р. А. Майданик. – К.: Алетра, 2013. – 48 с.
2. Герц А. А. Договірні зобов'язання у сфері надання медичних послуг: дис. Герц А. А. к. ю. н: 12.00.03 / Герц Алла Анатоліївна. – Львів, 2016. – 421 с.
3. Коломієць А. С. Цивільно-правові відносини з сурогатного материнства / А. С. Коломієць // Правовий вісник академії банківської справи. – 2012. – № 2. – С. 72-74.
4. Коренга Ю. В. Договір сурогатного материнства / Ю. В. Коренга // Трибуна дисертанта. – 2012. – С. 133-137.

Хомченко О.В.

студент,

Національний авіаційний університет

**ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ,
ЗАВДАНОЇ МАЛОЛІТНЬОЮ ТА НЕПОВНОЛІТНЬОЮ ОСОБОЮ**

Відповідно до ст. 1178 Цивільного Кодексу України (далі – ЦК України) Шкода, завдана малолітньою особою (яка не досягла чотирнадцяти років), відшкодовується її батьками (особами, що їх замінюють) або опікуном чи іншою фізичною особою, яка на правових підставах здійснює виховання малолітньої особи, – якщо вони не доведуть, що шкода не є наслідком несумлінного здійснення або ухилення ними від здійснення виховання та нагляду за малолітньою особою. Неповнолітня особа (у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років) відповідає за завдану нею шкоду самостійно на загальних підставах, а у разі відсутності у неповнолітньої особи майна, достатнього для відшкодування завданої нею шкоди, ця шкода відшкодовується в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі її батьками (особами, що їх замінюють) або піклувальником, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини за ст. 1179 ЦК України [1].

Відповідно до ст. 31 ЦК України малолітньою особою визнається фізична особа, яка досягла 14 років. За нормам ЦК УРСР 1963 р. градація за віковою ознакою виділяла осіб, що не досягли 15 років, існувала думка про те, що такі особи є повністю недієздатними. Цей висновок спирався на норми тогочасного законодавства. Погодитися з цим неможливо, оскільки закон наділяв таку категорію осіб певною, хоч і незначною, дієздатністю, отож є більш доцільним встановлення часткової дієздатності для малолітніх осіб. Згідно з ст. 30 ЦК України, дієздатністю фізичних осіб є здатність своїми власними діями здобувати для себе цивільні права і самостійно їх здійснювати, а також здатністю своїми діями створювати для себе цивільні

обов'язки, самостійно ї виконувати і нести відповідальність у випадку їхнього невиконання. Л. О. Єсіпова вважає, що у сфері заподіяння шкоди можлива відповідальність з чужі дії, але тільки при наявності власної вини (відповідальність батьків з дії неповнолітніх; опікунів за дії підопічних і т. д.). Тому цивільним законодавством передбачений особливий порядок відшкодування шкоди, заподіяно таким особами. Цей вид зобов'язання в юридичній літературі називають «зобов'язаннями із так званим дефектним суб'єктивним складом». До них належать відшкодування шкоди, заподіяної: малолітньою особою; неповнолітньою особою; недієздатною особою; особою, цивільна дієздатність якої обмежена. Через психічну незрілість ступінь вини самих малолітніх осіб, які завдали шкоду, на розмір відповідальності їх батьків (осіб, що їх замінюють), опікунів не впливає. Правила щодо відшкодування шкоди, заподіяної фізичними особам у віці 14 років застосовуються при завданні шкоди як майну, життю і здоров'я потерпілого, так і моральної шкоди. Батьки (особи, що їх замінюють), опікуни, а також установи та заклади, перелічені у ст. ст. 1178, 1181 ЦК, відповідають за власну вину, в правовому розумінні. Тому, відшкодувавши шкоду, заподіяну малолітньою особою, вони не отримують права зворотної вимоги (регресу) до особи, яка безпосередньо завдала шкоду [2, с. 301].

Слід зазначити, що якщо малолітня особа завдала шкоди як з вини батьків (осіб, що їх замінюють) або опікуна, так і з вини закладів або особи, що зобов'язані здійснювати нагляд за нею, батьки (особи, що їх замінюють), опікун, вказані заклади та особи зобов'язані відшкодувати шкоду у частці, яка визначена за домовленістю між ними або за рішенням суду. Причому, за загальним правилом, вказаний обов'язок осіб не припиняється у разі досягнення заподіювачем шкоди повноліття. Така особа може бути зобов'язана судом частково або в повному обсязі відшкодувати шкоду, завдану нею у віці до чотирнадцяти років після досягнення повноліття, за сукупною наявністю таких підстав: якщо шкода була завдана життю або здоров'ю потерпілого; за наявності достатніх для цього коштів у заподіювача шкоди; особи, які несуть відповідальність за шкоду, завдану малолітньою особою, є неплатоспроможними або померли. Натомість у випадку, якщо шкода була заподіяна неповнолітньою особою, обов'язок батьків (осіб, що їх замінюють), піклувальника або закладу, який за законом здійснює щодо неповнолітньої особи функції піклувальника, припиняється після досягнення особою, яка завдала шкоди, повноліття або коли вона до досягнення повноліття стане власником майна, достатнього для відшкодування шкоди. Аналогічні наслідки передбачені щодо ситуації, коли неповнолітня особа, яка завдала шкоди, набула повну цивільну дієздатність до настання повноліття. У такому разі батьки (особи, що їх замінюють) або піклувальники за загальним правилом звільняються від обов'язку відшкодувати шкоду. Вони залишаються субсидіарними боржниками лише

у разі наявності у сукупності таких підстав: відсутності у такої неповнолітньої особи майна, достатнього для відшкодування завданої нею шкоди; якщо вони дали згоду на набуття нею повної цивільної дієздатності; не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини. Таким чином, в кожному конкретному випадку завдання шкоди малолітньою, неповнолітньою чи недієздатною особами необхідно з'ясувати не лише загальні підстави настання відповідальності, а також коло осіб, які повинні опікуватись чи наглядати за вказаними особами і належність виконання ними своїх обов'язків щодо виховання, нагляду чи піклування над підопічними [3, с. 24].

Правопорушення батьків (осіб, що їх замінюють) причино пов'язане з правопорушенням дітей, а отже й із заподіянням шкоди. Таким чином, підставою притягнення батьків (осіб, що їх замінюють) до цивільної відповідальності за правопорушення, вчинені малолітніми дітьми, виступає їх власне правопорушення, під яким слід розуміти винне, протиправне невиконання покладених на них законом обов'язків по належному вихованню дітей та нагляду за ними. Цивільна відповідальність батьків (осіб, що їх замінюють) може настати, якщо в наявності результат неправильного, протиправного виховання у вигляді майнової шкоди, завданої малолітніми. Однак, С. Я. Ременяк стверджує, що це не означає, що батьки (особи, що їх замінюють) відповідають за «чужі» дії. Протиправність поведінки, що обумовлює відповідальність освітніх установ, на думку автора, включає не лише неналежне здійснення нагляду, про яке йдеться у ЦК, але й неналежно організований виховний процес [4, с. 7].

Отже, відшкодування за заподіянням шкоди малолітніми та неповнолітніми особами регулюється цивільним законодавством. За загальним правилом таке відшкодування покладається на батьків (осіб, що їх замінюють), опікунів або навчальний заклад чи заклад, який виконує функції опікуна такої особи. Відшкодування такими суб'єктами шкоди може бути виключено за наявністю певних підстав, наприклад доведуть, що заподіяння шкоди відбулось не з їх вини. Для об'єктивного вирішення справи про відшкодування такої шкоди доцільним є вивчення усіх обставин справи, зокрема процес виховання малолітнього чи неповнолітнього та з'ясування чи належним було виконання своїх обов'язків батьками (особами, що їх замінюють), опікунами тощо.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : від 16.01.2003р. // Офіц. сайт Верхов. Ради України. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
2. Єсіпова Л.О. Цивільно-правові аспекти відповідальності за шкоду, заподіяну малолітніми фізичними особами / Л.О. Єсіпова // Актуальні проблеми держави і права. – 2009. – Вип. 51. – С. 297-304.

3. Бірюков В.І. Відповідальність за шкоду, завдану малолітніми, неповнолітніми та недієздатними особами / В.І. Бірюков // Бюл. Мін-ва юстиції України. – 2012. – № 12. – С. 22-26.

4. Ременяк С.Я. Відшкодування шкоди, завданої малолітніми особами за цивільним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / С.Я. Ременяк; кер. роботи В.М. Зубар; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». – Одеса, 2007. – 20 с.